

4. Сарана С.В. Види податкових режимів: сучасний погляд на питання / С.В. Сарана // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія «Право». – 2015. – Вип. 35. – Ч. II. – Т.2. – С. 201–204.
5. Кучерявенко М.П. Податкове право України : [підручник] / М.П. Кучерявенко. – Х. : Право, 2012. – 528 с
6. Сарана С.В. Щодо поняття та ознак загального податкового режиму / С.В. Сарана // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Юриспруденція. – 2015. – № 17. – Т. 1. – С. 90–93.
- Беспалова А.О. Правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.О. Беспалова. – О., 2015. – 233 с.
- Боднарук Ю.В. Податкові провадження в Україні: теоретико-правові засади : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ю.В. Боднарук. – О., 2008. – 247 с.
7. Касьяненко Л.М. Фінансово-правовий процес : [монографія] / Л.М. Касьяненко. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. – 505 с.
8. Криницький І.Є. Теоретичні проблеми податкового процесу : [монографія] / І.Є. Криницький. – Х. : Право, 2009. – 320 с.
9. Кучерявенко М.П. Податкові процедури: правова природа і класифікація : [монографія] / М.П. Кучерявенко. – К. : Алерта ; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 460 с.
10. Мінаєва О.М. До питання щодо джерел та структури податкового процесу / О.М. Мінаєва // Митна справа. – 2014. – № 2(92). – С. 255–259.
11. Теремецький В.І. Податкові правовідносини в Україні : [монографія] / В.І. Теремецький. – Х. : Діса плюс, 2012. – 648 с.
12. Сарана С.В. Процесуально-процедурні податкові режими : [монографія] / С.В. Сарана, В.В. Ліпський. – Полтава : Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», 2015. – 155 с.
13. Сарана С.В. Процесуально-процедурний податковий режим: сутність та ознаки / С.В. Сарана // Фінансове право. – 2014. – № 4 – С. 28–31.
14. Сарана С.В. Стосовно питання складу процесуально-процедурного податкового режиму / С.В. Сарана // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Юриспруденція. – 2014. – № 10-2. – Т. 1. – С. 75–77.
15. Сарана С.В. Податковий режим як різновид правового режиму / С.В. Сарана // Право і суспільство. – 2015. – № 6-2. – Ч. 3. – С. 111–116.

УДК 342.9

ЗАГАЛЬНІ УМОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ, ЯКІ ПОРОДЖУЮТЬ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

GENERAL CONDITIONS ADMINISTRATIVE CONTRACT THAT GIVE RISE TO ADMINISTRATIVE RELATIONSHIPS

Сіренко А.М.,

аспірант юридичного факультету

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Стаття присвячена аналізу основних умов, які повинні бути в адміністративному договорі. Звертається увага на важливе значення адміністративного договору в розвитку демократичних елементів реалізації державної виконавчої влади, а також ефективної діяльності інших органів виконавчої влади. Вважаємо, що при укладенні адміністративного договору необхідно чітко визначити умови даного договору, тому стаття присвячена саме тому, щоб назвати основні умови адміністративного договору та провести їх аналіз.

Ключові слова: адміністративний договір, умови договору, істотні умови, загальні умови, випадкові умови, тендер.

Статья посвящена анализу основных условий, которые должны быть в административном договоре. Обращается внимание на важное значение административного договора в развитии демократических элементов реализации государственной исполнительной власти, а также эффективной деятельности других органов исполнительной власти. Считаем, что при заключении административного договора необходимо четко определить условия данного договора, поэтому статья посвящена именно тому, чтобы выделить основные условия административного договора и провести их анализ.

Ключевые слова: административный договор, условия договора, существенные условия, общие условия, случайные условия, тендер.

The article analyzes the basic conditions that must be in an administrative agreement. Attention is drawn to the importance of the administrative agreement in the development of the democratic elements of the implementation of the state executive and effective activities of other executive bodies. We believe that at the conclusion of an administrative agreement should clearly define the terms of the agreement, so the article focuses on is identify the key terms of the administrative agreement and conduct analysis.

Key words: administrative contract, terms of the agreement, essential terms, general, incidental, provided the tender.

Актуальність теми. Адміністративний договір є одним зі способів захисту прав і свобод людини і громадянина, що використовується в правотворчій та правозастосовчій діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [1, с. 295]. В українській державі зростання ролі адміністративних договорів відбувається швидкими темпами: адміністративні договори входять у практику діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування. В деяких випадках без укладання адміністративного договору неможливо забезпечити нормальне функціонування адміністративної діяльності. Тому для подальшого використання адміністративного договору на практиці необхідно визначити та дослідити основні умови договору.

Мета статті полягає в з'ясуванні загальних умов адміністративного договору як правового явища, яке нині набуває все більше популярності та все ж не займає належного місця в правовій системі України.

Стан дослідження. Питання визначення основних умов адміністративного договору нині не досліджено, оскільки більшість науковців вважають, що умови адміністративного договору дублюються з нормами цивільного законодавства. Але ми з цим не погоджуємося, оскільки адміністративний договір має специфічні ознаки, тому прирівнювати умови адміністративного договору до умов договору в цивільному праві вбачається неможливим.

Виклад основної інформації. Адміністративний договір є однією з правових форм управлінської діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, яка застосовується у сфері публічно-правових відносин.

Термін «адміністративний договір» останнім часом досить вживаний, хоча у нормативних джерелах і не використовується. Невизначенням остаточно це питання залишається і у теорії адміністративного права, хоча йому і приділяється чимало уваги [2, с. 69].

Адміністративний договір, як і будь-який договір, має свою форму та умови. Щодо форми: адміністративний договір укладається в письмовій формі з обов'язковим оприлюдненням.

Перед укладенням адміністративного договору сторони повинні погодити умови договору.

При визначенні поняття договірних умов в юридичній літературі зазвичай вказується на те, що це пункти договору, що представляють собою спосіб фіксації взаємних прав і обов'язків його сторін.

Згідно із чинним цивільним законодавством договір вважається укладеним, якщо сторони досягли згоди щодо всіх істотних умов договору, а також інших умов, на яких наполягає будь-яка сторона.

Досліджуючи питання умов адміністративного договору, ми виділяємо такий перелік.

Предмет договору. У науковій літературі питання про визнання предмета адміністративного договору залишається дискусійним. Ми вважаємо, що причина такої ситуації пов'язана з відсутністю прямої вказівки на предмет адміністративного договору в законодавчих актах та з великою кількістю

видів адміністративних договорів та їх предметних критеріїв.

Предметом адміністративного договору є питання, які належать до компетенції відповідної публічної особи, а сам договір спрямовано на виконання цієї компетенції.

Предмет договору – участь приватної особи (сторони контракту) у виконанні функцій державної служби (забезпечення надання публічних послуг, орієнтованість на загальний інтерес; основні форми: концесія (наприклад, надання певного виду послуг приватною установою) [3, с. 278].

Оскільки укладення адміністративного договору входить до компетенції державно-владного суб'єкта, який наділений управлінськими правами та обов'язками, то можна припустити, що предметом адміністративного договору є здійснення управлінських дій, а метою договору є захист, забезпечення і задоволення публічних інтересів.

Отже, визначення адміністративного договору в частині формулювання предмета договору є спірним. Вважаємо, що предмет адміністративного договору повинен визначитися безпосередньо за вказівкою на публічний характер договору та обов'язковими ознаками адміністративного договору.

Сторони договору. Суб'єктом (учасником) адміністративного договору є суб'єкт державно-владних повноважень. В адміністративному договорі державний орган виступає як суб'єкт, що здійснює виконавчу владу й має владні повноваження [4, с. 269].

В п. 7 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України дається визначення суб'єкта владних повноважень, яким є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [5].

Державно-владний суб'єкт (державний орган, посадова особа або суб'єкт з делегованими повноваженнями) – обов'язкова, атрибутивна ознака адміністративного договору. Однією зі сторін адміністративного договору завжди виступає держава в особі своїх органів влади.

При цьому в адміністративному договорі державний орган виступає саме як суб'єкт, що реалізовує виконавчу владу і наділений владними повноваженнями.

В адміністративному договорі обов'язково визначено, коли, з ким і на яких умовах він може бути укладений. Проте свобода розсуду, багатоваріантний вибір органу управління при укладенні адміністративного договору не виключаються. Головне, щоб він був укладений у межах компетенції.

Зміст договору. Специфіка змісту адміністративного договору зумовлена тим, що права й обов'язки сторін (учасників) мають наперед заданий, передбачуваний характер, зумовлений компетенційними можливостями тієї чи іншої сторони [6, с. 157].

Під поняттям «зміст договору» перш за все розуміються умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними. Зазвичай, це всі умови, що включе-

ні до тексту документа, тобто до адміністративного договору.

Змістом договору є його умови, які мають бути чітко визначені та зрозумілі. Окрім визначеності, до змісту договору повинна висуватися вимога про здійсненість того зобов'язання, яке встановлюють у договорі сторони. Договір не може вважатися таким, що має юридичну силу, якщо особа бере на себе зобов'язання виконати дії явно неможливі [7, с. 249].

Місце укладення адміністративного договору. В сучасному законодавстві відсутні відомості стосовно місця укладення адміністративного договору. Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) встановлено, що місцем укладення договору є місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір [8]. Так, незважаючи на закріплення моменту укладення договору в ЦК України як цивільного договору, адміністративний договір має свої суттєві відмінності.

На нашу думку, в цьому випадку необхідно не лише задіяти загальні норми, які передбачені ЦК України, а також врахувати нормативно-правові акти, які визначають обов'язок укладення договору між відповідними сторонами. Саме в тих актах, на нашу думку, має бути визначено місце укладення договору.

Якщо ж сторони самостійно прийняли рішення укласти адміністративний договір в межах своїх компетенцій, то має використовуватися альтернативне право вибору місця укладення адміністративного договору. тобто сторони самостійно повинні визначити місце укладення договору.

Ціна договору. Питання про ціну договору (договірну ціну) є досить цікавим: з одного боку, ціноутворення залежить виключно від волі контрагентів за договором, тобто є вільним, а з іншого – не завжди є таким, оскільки підпадає під державне регулювання [9].

Як відомо, істотними є умови договору, без яких він не може вважатися укладеним (дійсним), закріплення яких у договорі є обов'язковим в силу закону або ж волі сторін, і які є необхідними для існування договору в цілому. Чинне законодавство однозначно відносить ціну до істотних умов договору, тобто без безпосереднього зазначення ціни в договорі він вважатиметься недійсним. Тому питанню визначення й закріплення ціни в договорі слід приділяти більшу увагу.

Якщо обов'язок укладення адміністративного договору передбачений нормативно-правовими актами, то ціна договору повинна бути встановлена відповідним актом.

Також варто зазначити, що багато адміністративних договорів є безоплатними. Деякі автори відзначають нетоварний (немайновий) характер більшості адміністративних договорів і неможливість виявлення в них еквівалентність прийнятих сторонами зобов'язань.

Оскільки сторонами в адміністративному договорі переважно виступають суб'єкти державно-владних повноважень, тобто органи державної влади, то визначення ціни договору, закупівлю матеріалів робіт та послуг здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України і місцевих бюджетів. В такому разі є обов'язковою умова проведення тендеру.

Проведення тендеру, як обов'язкова умова адміністративного договору. Проведення тендеру здійснюється відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» (далі – ЗУ «Про здійснення державних закупівель»).

Тому ми вважаємо, що в адміністративному договорі обов'язково повинно бути прописано порядок створення робочої комісії, а саме комітету з конкурсних торгів, яка буде займатися тендерами. В договорі має бути встановлений перелік осіб, які будуть входити до комітету, їх порядок роботи, а також призначення голови комітету, секретаря та їх членів. А також порядок оголошення тендеру, вибору переможця та укладення з переможцем тендеру договору про закупівлю, відповідно до положень ЦК України та Господарського кодексу України (далі ГК – Україна) з урахуванням особливостей, визначених ЗУ «Про здійснення державних закупівель».

Строк дії договору. Строк договору є однією зі складових його змісту. Строком є термін дії певного договору. Протягом строку дії договору сторони мають права і повинні виконувати свої обов'язки, які обумовлені предметом договору. Строк дії договору визначається сторонами на їх власний розсуд, за винятком випадків, коли відповідним нормативно-правовим актом передбачено конкретний строк дії договору. Строк (термін) виконання обов'язків може визначатися шляхом вказівки на настання певної події, на здійснення певних дій, а може не визначатися взагалі або визначатися моментом вимоги. Також договір може бути безстроковим та діяти до тих пір, поки він не втратить чинність, або в ньому буде потреба. Прикладом цього може бути міжнародний договір, який був укладений між Україною та Чеською республікою 14 вересня 2007 року «Про правову допомогу в цивільних справах». В даному договорі в ст. 61 вказано, що договір укладається на невизначений строк [10].

Момент укладення. У випадку, якщо відповідним нормативно-правовим актом, було зазначено обов'язковість укладення адміністративного договору, то моментом укладення договору, на нашу думку, є набрання чинності відповідного акту. Тобто моментом укладення договору є момент, коли у сторін виникає обов'язок укладення такого договору.

У випадку, якщо сторона наділена правом укладати адміністративні договори (виявила таке бажання), то повинні застосовуватися відповідні норми, передбачені чинним ЦК України, а саме ст. 640, в якій сказано, що договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції [8]. Тобто договір є укладеним з моменту, коли сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору. Дане загальне правило лише прив'язує момент укладення будь-якого правового договору до моменту досягнення згоди з усіх його істотних умов, не визначаючи правило, яке б конкретизувало названий момент досягнення згоди.

Форс-мажорні обставини. Більшість науковців заперечують застосування норм форс-мажорних обставин. Та ми не погоджуємося з цим твердженням. Оскільки передбачення форс-мажорних обставин може в подальшому захистити орган виконавчої влади, який виступає учасником адміністративного договору.

На нашу думку, сторони самостійно повинні зазначати в договорі, що під форс-мажорними обставинами вони розуміють всі обставини, які перешкоджатимуть виконанню договірних зобов'язань (в тому числі обставини непереборної сили).

Доведеність форс-мажорних обставин здійснюється через Торгово-промислову палату.

Тому, враховуючи вищесказане, на нашу думку, необхідно доповнити ст. 14 Закону України «Про торгово-промислову палату» [11] пунктом в такій редакції: Торгово-промислова палата засвідчує форс-мажорні обставини відповідно до умов договорів за зверненнями суб'єктів (учасників) адміністративного договору.

З урахуванням ситуації, яка склалася в сучасній Україні, умова про «форс-мажор», на нашу думку є обов'язковою для зазначення її в договорі.

Відповідальність сторін. На нашу думку, це також є важливою умовою адміністративного договору. Оскільки визначення правових наслідків, які можуть настати для сторони у випадку невиконання нею взятих на себе зобов'язань, є важливим елемен-

том самого договору. Але як можна встановити межі застосування відповідальності для сторін адміністративного договору.

Для початку необхідно встановити забезпечувальні заходи здійснення адміністративних договорів, серед них можуть бути: видання адміністративного акта, здійснення заходів контролю та нагляду, створення робочих комісій та груп [12, с. 109].

Висновки. Дослідивши загальні умови адміністративного договору, ми виявили, що для підписання адміністративного договору сторонам перш за все необхідно визначити основні умови договору, які на сьогоднішній день повністю не досліджені. На нашу думку, перш за все це пов'язано з «не розмежуванням» основних умов договору між цивільним договором та адміністративним. Тому виникає нагальна потреба проаналізувати адміністративний договір в цілому та визначити основні його умови при укладенні адміністративних договорів.

Проблема умов адміністративного договору є однією з найбільш дискусійних та не досліджених у доктрині адміністративного права. Принципова схема договору зводиться до того, що кожна зі сторін абсолютно вільно може висловлювати свою волю, але не виходячи за рамки наданих їй прав. І тоді, коли виражені таким чином волі співпадають, тобто кожна зі сторін згодна із запропонованою іншою редакцією його умов, договір вважається укладеним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Світличний О.П. Адміністративні правовідносини у сфері земельних ресурсів України: проблеми теорії та практики правозастосування : [монографія] / О.П. Світличний. – Донецьк : Державне видавництво «Донбас», 2011. – 410 с.
2. Битяк Ю.П. Адміністративне право : [навч. посіб.] / Ю.П. Битяк., В.В. Зуй. – Х. : Одисей, 1996. – 224 с.
3. Пасенюк О.М. Адміністративний суд України : [збірник наукових праць] / О.М. Пасенюк. – К., 2009. – 322 с.
4. Битяк Ю.П. Адміністративне право України : [підручник] / Ю.П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
5. Кодекс Адміністративного судочинства : Кодекс України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–37. – Ст. 446
6. Адміністративне право України : [підручник] / [В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк та ін.]. – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.
7. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина : [підручник] / Р.А. Майданик. – К. : Алерта, 2012. – 472 с.
8. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356
9. Величко О.Г. Договірна ціна: поняття та регулювання / О.Г. Величко // Юридичний журнал «Юстиніан». – № 2. – 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=54>.
10. Про правову допомогу в цивільних справах : Договір між Україною та Чеською Республікою від 28 травня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – № 23. – Ст. 147
11. Про торгово-промислові палати : Закон України від 2 грудня 1997 року № 671/97-ВР // Відомості Верховної Ради України.
12. Завальна Ж.В. Щодо питання про невиконання адміністративного договору / Ж.В. Завальна // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – С. 107–111.